

1876-ban megalakult *Cooperation Committee* munkájáig, statisztikai adatokkal is szolgál a könyvtáros egyesületek további munkájának jobb megalapozásához. A könyvtári szolgáltatások országos vagy regionális méretű együttműködése feltételezi a *különbéle egyesületek szorosabb kooperációját is*.

Heartsill H. YOUNG és munkatársai egy adott regionális könyvtáros egyesület, a *Southwestern Library Association* (SWLA) munkáját mutatják be. Ez tulajdonképpen államközi egyesület, amely az 1969–74 közötti időszakban sokféle módon támogatta a könyvtárak együttműködését.

A regionálisan szervezett szolgáltatási programok száma és jelentősége is egyre növekszik. Talán a legösszetettebb ezek közül a regionális orvosi könyvtári program, amelyet Donald D. HENDRICKS, a *Texas-i Egyetem Orvostudományi Könyvtárának igazgatója* mutat be. Ismerteti a nemzeti hálózat munkáját is, amelynek célja éppen a *munkamegosztás fokozása*. Hangsúlyozza az állami, regionális ill. országos rendszerek közelítésénél tapasztalható nehézségeket.

A könyvtárközi kölcsönzésben a „kivitelező” szerep végül is a könyvtárosokra hárul. Ezt a feladatot viszont csak a folyamatos továbbképzéssel lehet megfelelően ellátni. Marion E. MITCHELL és Donald D. FOOS a továbbképzést és ennek intézményeit mint az államközi könyvtárközi együttműködés egyik funkcióját vizsgálják. Figyelemre méltó, hogy a kooperációval kapcsolatban felismert igények közül a könyvtárosok elsőként említik a továbbképzést, a könyvtárosképzésben dolgozók viszont utolsóként. *A folyamatos képzés problémájának megoldásához szövetségi támogatás, országos program szükséges.*

Az Egyesült Államokban, ahol az egyes államok sok tekintetben, mint pl. az oktatásban is, nagyfokú autonómiával rendelkeznek, nagy jelentőségűek a *független kooperatív ügynökségek*, amelyeknek elsősorban a közép- és felsőoktatási intézmények akkreditálásában van jelentős szerepük. Johnnie E. GIVENS és Wanda K. SIVELLS azt vizsgálja, hogy ezek az ügynökségek milyen szerepet játszhatnak a könyvtárak együttműködésében. Sajnos úgy tűnik, hogy a könyvtárosok ill. az ügynökségek munkatársai még nem találták meg közös érdeklődési körüket. A jövő képe mégis biztató.

Az Egyesült Államokon kívüli tapasztalatok jelentős része ismét arra mutat, hogy a könyvtárközi együttműködés perspektívái kedvezőek. William VERNON JACKSON a *latin-amerikai tapasztalatokat összegezi*, ahol a biztató kezdeményezések ellenére még nem látszik kialakult fejlődési irány s a szükségesnél kisebb mértékben veszik át az egyes országok egymás pozitív tapasztalatait. Elizabeth HOMER MORTON a *kétnyelvű Kanada tapasztalatait vizsgálja*. Kiemeli, hogy az elért eredmények önkéntes együttműködés révén alakultak ki. A jövő útját jelentősen befolyásolja az USA könyvtárügyével való szoros és aktív kapcsolat. *Az angliai*

együttműködést Jean M. PLAISTER ismerteti, aki a *British Library* kiemelkedő fontosságát hangsúlyozza. A *Lending Division* már a nemzetközi együttműködés terén lép előre, s ily módon az USA könyvtári szolgáltatási rendszerét is befolyásolja.

A kötet 16 tanulmánya természetesen nem foglalkozik a könyvtárközi együttműködés minden területével. Nem, vagy csak igen kis mértékben esik szó a nemzetközi együttműködésről, szakkönyvtárak és más speciális könyvtárak kooperációjáról, a meghatározó fontosságú gazdasági tényezőkről, a már meglévő társulásokról.

A tanulmányok magyarországi alkalmazását nehezíti az, hogy *a szerzők zöme, a sok szempontból igen speciális, nemcsak a hazaitól, de általában az európaítól is eltérő amerikai szervezet ismertetésére szorítkozik.*

/Library cooperation = Library Trends, 24. köt. 2. sz. 1975. p. 157–423./

(Sárdy Péter)

Tennivalók a szovjet tudományos-, műszaki- és szakkönyvtárak fejlesztésében

A Szovjetunióban kb. 60 ezer tudományos-, műszaki- és szakkönyvtár működik. Állományuk meghaladja a 2 milliárd egységet. Évente mintegy 40 millió olvasót látnak el. Ez a hatalmas intézményrendszer az *elmúlt öt éves időszakban jelentős fejlődésen ment át*: dinamikus módon nőtt és minőségében javult az állománya, korszerűsödött a feltárás, kibővült és minőségileg fejlődött az olvasótábor, változatosabbak lettek a szolgáltatások.

A könyvtárakkal szemben támasztott igények azonban megkövetelik, hogy a soron következő öt éves periódusban – *1976–1980 között* – a fejlődés még erőteljesebbé, a fejlesztés pedig céltudatosabbá váljék. Mindenekelőtt *az alábbi tennivalókra kell koncentrálni*:

1. Az állományépítés terén

létre kell hozni az egységes ágazati és területi tájékoztatói állományokat, mint a hozzájuk csatlakozó könyvtárak állományépítésének koordinációs eszközeit;

a tervezés centralizálásával – ágazatonként és területenként – *meg kell javítani a gyűjtőkori munkálatokat; be kell fejezni a területi szabadalmítárok, szabványtárak és ipari katalógustárak kiépítését;*

tökéletesíteni kell a tároló könyvtárak munkáját, ki kell használni a bennük rejlő lehetőségeket;

a használói igények ismeretében *aktív hatást kell gyakorolni a könyv- és folyóiratkiadásra;*

ki kell dolgozni az egyes könyvtárak állományfejlesztésének értékelésére alkalmas közgazdasági módszereket; meg kell oldani a könyvkereskedelemben nem kerülő kiadványok terjesztését (tárcaközi vonatkozásban is).

2. Az állományfeltárásban el kell érni a megjelent kiadványok minél teljesebb központi katalógizálását és a

katalóguscédulák megfelelő mennyiségű előállítását. E tekintetben a hazai könyvekre az Össz-szövetségi Könyvkamara által kimunkált automatizált feltárórendszer tökéletesítése, a külföldi szakirodalomra pedig a nyomtatott központi katalógusok rendszerének továbbfejlesztése kínálja a járható utat. A KGST-országok kiadványai központi feltárásának megoldására is biztató kísérletek folynak az NTMIK keretében.

3. Az olvasószolgálat terén

tökéletesíteni kell a szolgálat formáit és módszereit; csökkenteni kell a szolgáltatások átfutási idejét; elsőbbséget kell biztosítani a vezető és a döntésre jogosult szervek és személyek SZIT-szolgáltatással való ellátásában;

be kell vonni a szakirodalmi és információs ellátásba azokat az üzemeket és intézményeket is, amelyek nem rendelkeznek szakkönyvtárral vagy információs szervvel; országos, majd ágazati és területi stb. központi katalógusok kiadásával meg kell javítani a tudományos-műszaki tájékoztatási rendszer információs állományáról szóló tájékoztatót;

fokozni kell a népgazdasági problémák szerinti retrospektív bibliográfiák kiadását;

az A és B kategóriájú vállalatokban dolgozó felsőfokú végzettségűeket 100%-ban be kell vonni a szakirodalmi és információs ellátásba, amihez a szakszervezeti könyvtárak segítségét is igénybe kell venni;

a tudományos és szakkönyvtáraknak be kell kapcsolódniuk a szakmai továbbképzésbe;

maximálisan fel kell használni a feladatok megoldására a korszerű számítástechnikát, hírközlési és reprográfiai technikát.

A könyvtárak munkaterületek szerinti feladatainak megoldásához számos olyan feladatot is meg kell oldani, amely a korszerű technika alkalmazásával, a rendszer struktúrájának továbbfejlesztésével és a könyvtárosképzéssel kapcsolatos.

A megkezdett úton és elvek alapján (egyszeri feldolgozás és többszörös felhasználás, a be- és kimeneti adatok egységesítése, kompatibilis információkereső

nyelvek használata, a kompatibilitás biztosítása a könyvtári-tájékoztatási és egyéb rendszerek között) tovább kell folytatni a könyvtári-tájékoztatási munka automatizálását, kijelölni a számítógéppel ellátandó könyvtárak hálózatát és a számítógépek igénybevétele tekintetében hozzájuk tartozó könyvtárakat.

Hasonlóképpen kiemelt feladat a korszerű könyvtári – ezen belül a reprográfiai és távközlési – technika általánossá tétele, amit az egyes szintek és könyvtártípusok gépesítési követelményeinek kidolgozásával, illetve az ezeket tartalmazó irányelvek kiadásával lehet orientálni.

A könyvtári-tájékoztatási rendszer struktúráját az elkövetkező öt évben hozzá kell igazítani a népgazdasági irányítás követelményeihez. De a rendszer belső fejlődése is számos megvizsgálandó szervezeti-szerkezeti kérdést vet fel: milyen intézményi nagyságrendig érdemes önálló könyvtárat vagy tájékoztatási munkahelyet működtetni; milyen legyen a nagyüzemek és intézmények könyvtári hálózata (központi könyvtár, fiókkönyvtárak, letéti helyek stb.); milyen feltételek mellett célszerű a könyvtár és a tájékoztatási munkahely integrációja; hogyan és milyen munkafolyamatok erejéig (feltárás, feldolgozás stb.) célszerű létrehozni a műszaki és a szakkönyvtárak centralizálását, amely – mint ismeretes – a közművelődési könyvtárhálózatokban dinamikusan előrehaladó folyamat? E kérdések megoldása közben gondosan mérlegelni kell az egyes szakterületek, az üzemtelepítés, a földrajzi viszonyok (távolság) sajátosságait, s ezek figyelembevételével kell dönteni.

Hatalmas feladat a 84 ezer könyvtáros szisztematikus továbbképzése, aminek legfőbb célja, hogy lelkiileg és ismeretekben egyaránt felkészítsen az új technikára és módszerekre. Ezzel párhuzamosan növelni kell minden képzési forma kapacitását és színvonalát is.

/Osznovnue napravlenija razvitija naucsnuh, tehniczeszkih i szpecial'nuh bibliotek na 1976–1980 gg. = Naucsnuie i Tehniczeszkie Biblioteki SzSzSzR, 1976. 6. sz. p. 3–10./

(Futala Tibor)

FOLYÓIRATOK, REFERÁLÓLAPOK, EGYÉB KIADVÁNYOK

Bibliográfiai Adatbázisok Cimjegyzéke

Az ASIS (American Society for Information Science = Amerikai Tájékoztatótudományi Társaság) 1976 júliusában új géppel olvasható, a jövőben rendszeresen megjelenő cimjegyzéket adott ki a bibliográfiai adatbázisokról. (Computer Readable Bibliographic Data Bases. A Directory and Data Sourcebook).

A szakemberek számára készült 814 oldalas kötet információkat, adatokat tartalmaz mintegy 300 európai és amerikai bibliográfiai adatbázisról. A kötetet a jövő-

ben rendszeresen kiegészítik az új adatokkal, változtatásokkal és félévenként új indexet is készítenek hozzá.

A kötet az IRRL (Information Retrieval Research Laboratory = Információkereső Kutató Laboratórium) on-line rendszerű adatbázis-file alapján készült. A jegyzékbe csak azokat az adatbázisokat vették fel, amelyek a következő követelményeknek megfelelnek:

1. bibliográfiai vagy bibliográfiai vonatkozású információt tárolnak;